

ПРЕДСТАВЉЕНА ИЗЛОЖБА НА ОТВОРЕНОМ ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА ПОЖАРЕВАЦ

„Занатство Округа Пожаревачког“

● **Најновији мултимедијални пројекат ИАП чине стална изложбена поставка на отвореном, каталог изложбе, виртуелна изложба и сет архивских фотографија на разгледницама**

У дворишном комплексу Историјског архива Пожаревац (Стара касарна – павиљон 4), 7. новембра, представљена је изложба на отвореном „Занатство Округа Пожаревачког“. Истражујући архивску грађу, као веродостојни доказ о друштвеним појавама и догађајима, ауторке изложбе, виши архивисти др Драгана Милорадовић и мастер Јасмина Живковић су кроз архивска документа изложиле само онај део историје који сведочи о зачетку и развијању заната на овом подручју.

Обрађујући се присутнима, иницијатор, главни и одговорни уредник пројекта, директор Историјског архива Пожаревац, архивски саветник др Јасмина Николић је истакла да архивистичко – историјски приступ овој теми подразумева анализу развоја занатске делатности као једне од примарних у Пожаревачком, данашњем Браничевском округу, у периоду од средине 19. до средине 20. века, са нарочитим освртом на врсту заната, број занатлија, оснивање и рад еснафских удружења и њихов допринос регионалном и националном привредном развоју.

– Антрополошки приступ теми, са друге стране, подразумева сагледавање и тумачење утицаја друштвено – економских процеса и

Др Јасмина Николић

доминантних културних образаца на занатску делатност и појединца као члана друштва у времену и простору. Она обухвата идентификацију, класификацију и систематизацију занатске делатности у традиционалној култури, као и преживеле облике појединих традиционалних заната у савременом друштву. Богата архивска, историјска и антрополошка грађа, изнета у електронској и штампаној публикацији и на овој изложби, требало би да покрене регионалне и међународне субјекте у циљу компарације, истраживања, за-

штите, ревитализације и презентације националног наслеђа. Пројекат представља и полазну основу за регионалну и међународну сарадњу заинтересованих балканских земаља, чији су се утицаји прожимали, стварајући један посебан, препознатљиви културни простор, истакла је др Јасмина Николић.

Друштвени аспект одрживости овог пројекта подразумева стварање осећања вредновања културне прошлости и садашњости и међусобног повезивања локалне, регионалне и шире међународне заједнице, како у циљу проучавања, презентације и едукације, тако и у циљу примене њених резултата у савременој друштвеној стварности. У економском смислу, овај пројекат своју одрживост базира на пружању могућности различитим привредним субјектима да се на прави начин упознају са културно – историјским вредностима свога краја и да, уз адекватну комерцијалну примену и презентацију, прошире и унапреде своју делатност. То се, пре свега, односи на туризам и угоститељство који све више потенцирају културно – историјске вредности, са циљем стварања културно – географског идентитета. Можемо констатовати да изложба на отвореном „Занатство Округа Пожаревачког“ и праћење публикације, дају допринос заштити, коришћењу културног наслеђа и одрживом развоју, промоцији архивске грађе као културног добра, обезбеђују услове за доступност садржаја архивске грађе јавности, али имају и значај за развој и унапређење архивске струке и постизања нових научних резултата.

ТРАДИЦИЈСКО И КУЛТУРНО БЛАГО ГРАДА

Отварајући изложбу чланица Градског већа задужена за спорт, омладину и туризам Ана Миљанић је нагласила да вредности које су деценијама неговане као традицијско и културно благо града: културни домети, начин опхођења грађана вароши пожаревачке, пословна и професионална етика пожаревачких трговаца, занатлија, угоститеља, изградња језгра града и ширење његових улица – наслеђе су које се мора предочити новим генерацијама.

– Пожаревац је била једна од најразвијенијих вароши у Кнежевини и један од најлепших градова у Краљевини, те би стога требало повратити некадашњи сјај културне и привредне престонице Србије. Желимо да евоцирањем историје града, оплеменимо себе и да младим генерацијама пренесемо вредности града из времена наших претходника, важне елементе грађанске културе која је красила мултиетничку урбану средину Пожаревца, настојимо да највише атрибуте међуљудске једнакости и кохерентности истакнемо и наградимо. Изложбом ИАП – „Занатство Округа Пожаревачког“ управо чинимо тај корак. Спознајући вредност предузетништва, марљивог рада, уметничких достигнућа заната, доказану професионалност у раду, овим одајемо признање њиховом прегнућу, рекла је Ана Миљанић.

Издавачки подухват ИАП, кроз мултимедијални пројекат кога чини стална изложбена поставка на отвореном, каталог изложбе, виртуелна изложба и сет архивских фотографија на разгледницама, оправдава сврху свог

Изложбу је отворила Ана Миљанић

постојања, доказујући сачуваном баштину, којом се људска достигнућа, као и научне, културно – историјске и друштвене вредности чине трајним. Ауторке изложбе су на основу историјских докумената из фондова и збирки ИАП, као и докумената и фотографија добијених од приватних дародаваца,

представљено је јако пуно фотографија и докумената који сведоче о успону нашег града. До прве деценије 20. века Пожаревац је имао највећи број занатлија, трговаца и био је један од градова који има највећи број становника у Краљевини. До Првог светског рата тече интензиван пораст становништва

Изложбена свечаност својим наступом оплеменили су професори Музичке школе

Табачка чаршија – стециште занатских радњи и дућана

У другој половини 19. века пожаревачка Табачка чаршија била је стециште великог броја занатских радњи. У том делу вароши налазиле су се ћурчије, сарачи, седлари, опанчари, обућари, терзије, абације, мајстори за производе од коже, али и мумије, лецидери и други. Пожаревац је још 1836. године имао 305 занатлија и 268 дућана у којима су се продавали занатски производи. Године 1886. у Пожаревцу је било 507 мајстора, 400 калфи и 117 шегрта, окупљених у различитим мешовито – занатским еснафима. Крајем 19. и почетком 20. века у Пожаревцу је било 20 занатлијских еснафа са укупно 796 чланова. У првој половини 20. века, са друге стране, неке занатске радионице су, проширивањем производње и уложеног капитала, а посебно увођењем машинског парка, постепено прерастале у права мала индустријска предузећа, што је довело до тога да занатство Округа Пожаревачког престане да има ону улогу коју је поседовало у другој половини 19. века. Сходно томе, само занатство овог краја се извесно модернизује, одржавају се праве мале школе – занатски курсеви, уводи се со-

цијална заштита за занатлије, задржавају се они занати који су настали под западним утицајима и оне занатске области и радионице које су могле још увек да се прилагоде гржишној утакмици са индустријским производима. Генерално посматрано, кроз судбину занатства пожаревачког краја у овом периоду, можемо на неки начин пратити и модернизацијске промене у начину живљења и структури читавог његовог друштва. Поред лимарског, браварског, сајдијског, воскарско – лецидерског и бонбоцијског заната, у Пожаревцу, у првој половини 20. века, раде и грађевинари, машинбравари, каменоресци, фотографи, инсталатери ширкова, оштрачи ножева, стаклоресци, штампари, а већ тридесетих и четрдесетих година књиговесци, произвођачи вештачког цвећа, трикотажери, шеширчије, вуновлачари, ткачи, везиље, модискиње, електроинсталатери, инсталатери водовода, чистачи јама и канала, димничари, туџачи кафе, содачије, произвођачи сувог теста, воћних сокова, произвођачи пантљика, брусева, клесари, млинари, чистачи обуће и метлари.

Стална изложбена поставка представљена је на 20 панова

зашле у оне сфере које су ишчезле, а које се, захваљујући њима оживљавају и враћају у живот.

– Ово изузетно искуство које смо имале истражујући архивску грађу, само је делић онога што смо успеле да пронађемо у обиљу фондова којима располаже ИАП. Најстарији документ који смо изложили је из 1850. године и представља еснафско писмо болтацијског заната, давно заборављеног. Ту је једна од најстаријих фотографија из раних 1860-тих година добијена од приватног дародавца, Мирјане Кокић, и она управо приказује једног од најстаријих болтачија из Пожаревца, газда Тому Костића. На 20 панова

и интензивни просперитет комплетне пожаревачке заједнице. Занатлије су спадале у другу пореску групу, што их је сврставало у ред високо имућних људи, рекла је између осталог испред ауторског тима др Драгана Милорадовић.

Изложба је као савремени пројекат реализована уз подршку Министарства културе Републике Србије и Града Пожаревца. Изложбу су својим наступом оплеменили професори Музичке школе „Стеван Мокрањац“ Марта Благојевић, Љубица Миладиновић и Илија Рајковић.